

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (HE 6/2013 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 5/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Else Peuranen, ympäristöministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Mikko Holm, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitussihteeri Mari Laurén, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Jussi Holmalahti, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- ylitarkastaja Marika Keskinen, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- asiantuntija Carina Wiik, Teknologiateollisuus ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa. Lakia sovellettaisiin sähkö- ja elektroniikkalaitteisiin. Samalla kumottaisiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annettu valtioneuvoston asetus.

Ehdotetun lain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä ja ympäristöä rajoittamalla eräiden vaarallisten aineiden käyttöä sähkö- ja elektroniikkalaitteissa ja siten vähentämällä laitteista peräisin olevien jätteiden määrää ja haitallisuutta. Lailla rajoitettaisiin tiettyjen vaarallisten aineiden käyttöä sähkö- ja elektroniikkalaitteissa

ja säädettäisiin poikkeuksia käyttökiellosta tiettyissä käyttökohteissa. Lailla nykyistä asetustasoista sääntelyä laajennettaisiin.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi sähkö- ja elektroniikkalaitteiden valmistajiin, maahantuojiin, valtuutettuihin edustajiin ja jakelijoihin kohdennettuja velvoitteita laitteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamisesta ja toimenpiteistä tilanteissa, joissa on syytä epäillä sähkö- ja elektroniikkalaitteen olevan säädettyjen vaatimusten vastainen. Lisäksi laissa säädettäisiin muun ohella EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta, CE-merkinnästä ja vaatimuksenmukaisuusolettamasta.

Valvontaviranomaisia olisivat Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Laissa olisi säännökset hallinnollisista pakkokeinoista rikkomustapauksissa sekä elinkeinonharjoittajien velvollisuudesta korvata valvontaviranomaisen tutkimus- ja testauskustannukset, jos sähkö- ja elektroniikka-laite osoittautuu vaatimustenvastaiseksi.

Esityksellä pantaisiin täytäntöön tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esitykseen sisältyvällä lakiehdotuksella pannaan täytäntöön tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annettu ns. RoHS-direktiivi. Valiokunta toteaa, että direktiivi on yksi keskeisistä EU:n yhdenmetytyn tuotepolitiikan välineistä. Yhdenmetytyn tuotepolitiikan tavoitteena on tuotteiden ympäristön kannalta haitallisten ominaisuuksien vähentäminen sekä tuotteiden käytön ja käytöstä poistamisen muuttaminen ympäristön kannalta vähemmän haitalliseksi. Uudessa RoHS-direktiivissä sääntelyä laajennetaan merkittävästi muun muassa maahantuoja ja jakelijoita koskevilla, laitteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen tähtäävillä uusilla velvoitteilla. Uusina laiteryhminä soveltamisalaan on sisällytetty esimerkiksi lääkinnälliset laitteet, tarkkailu- ja valvontalaitteet sekä automaatit.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut ehdotusta pitäen valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisenä ehdotuksen 4 §:ää siihen sisältyvän viittaussääntelyn vuoksi. Lakiehdotukseen ei sisälly lainkaan alemmanasteisen sääntelyn antamiseen valtuuttavia säännöksiä, vaan lain tasolla ehdotetaan eräiden teknisluonteisten vaatimusten osalta viitattavaksi suoraan RoHS-direktiivin säännöksiin. Perustuslakiva-

liokunta katsoo lausunnossaan, että ehdotetunlaisen viittaustekniikan käyttämiselle ei ole suoraanaista valtiosääntöoikeudellista estettä, mutta huomattavasti selkeämpää olisi sisällyttää tekninen sääntely tavanomaisen valtuussäännöksen nojalla annettavaan asetukseen. Lisäksi perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisenä lisätä lakiehdotukseen viittaussäännöksen hallintolain soveltamiseen. Valiokunta ehdottaa mainittujen muutosten tekemistä lakiehdotukseen siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin esitetään.

Lakiehdotuksen valvontaviranomainen on pääasiassa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, mutta myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle tulee valvontatehtäviä terveydenhuollon laitteiden osalta. Varsinkin Tukesin työmäärä lisääntyy valvonnan piiriin tulevien uusien laitteiden johdosta. Esityksessä on arvioitu, että tähän tarvitaan 1 henkilötyövuoden verran lisää resursseja samoin kuin lisämääräraha laitteiden hankintaan ja testaukseen. Valiokunta korostaa, että Tukesille tulee osoittaa riittävät voimavarat lakiehdotuksen mukaisen tehokkaan, vaikuttavan ja uskottavan markkinavalvonnan turvaamiseksi.

Valviran tehtäviin kuuluu terveydenhuollon laitteita koskevan lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus ja valvonta. Lakiehdotuksella Valviran tehtävät lisääntyvät, kun sille lisätään RoHS-direktiivin vaatimustenmukaisuuden valvonta terveydenhuollon laitteiden osalta. Valiokunta huomauttaa, että myös Valviralle tehtävä on uusi ja se tarvitsee lisävoimavaroja uuden valvontatehtävän hoitamiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

4 §. *Vaarallisten aineiden käytön rajoitukset ja poikkeukset niistä.* Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten pykälän muuttamista lisäämällä siihen tavanomainen valtuussäännös asetuksella tarkemmin annettavista määräyksistä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena suoraa viittaustekniikkaa direktiiviin ilman asetuksen antamista, jolloin myös direktiivin muutokset tulisivat voimaan ilman erityisiä täytäntöönpanotoimia. Tällöin varsinkin pienten ja keskisuurten yritysten haasteena on saada tieto kulloinkin voimassaolevista vaatimuksista. Valiokunta ehdottaa, että lisättävä asetuksenantovaltuus rajataan rajoitettaviin vaarallisiin aineisiin ja niitä koskeviin poikkeuksiin. Sen sijaan poikkeuksenhakumenettelyjä koskeva viittaus ehdotuksen 4 §:n 3 momentissa ja 6 §:n mukainen vaatimustenmukaisuusvakuutusta koskevia menettelyjä koskeva sääntely on luonteeltaan sellaista, että se voidaan jättää viittausmenettelyllä säädettäväksi. Valiokunta ehdottaa siten pykälän 1 ja 2 momentin yhdistämistä ja muuttamista asetuksenantovaltuudeksi, jolloin hallituksen esityksessä ehdotettu 3 momentti siirtyy 2 momentiksi.

18 §. *RoHS-direktiivin muutosten valmistelusta ja voimaantulosta tiedottaminen.* Valiokunta ehdottaa pykälän loppuosan muuttamista siten,

että siinä mainitaan myös rajoitusten ja poikkeusten sisältö. Muutos ei olisi välttämätön sen vuoksi, että valiokunnan 4 §:ään tekemän muutoksen jälkeen näistä säädetään asetuksella eikä suoralla viittauksella direktiiviin, joten muutokset tulevat tietoon asetuksen antamisella eivätkä näin jää yksinomaan muun tiedottamisen varaan. Valiokunta pitää silti tärkeänä erillistä tiedottamisvelvollisuutta koskevaa pykälää, koska viittaustekniikan piiriin jää edelleen osa sääntelystä ja on pidettävä hyvänä, että tiedottamisessa käsitellään muutoksia kokonaisuutena.

23 §. *Tarkastusoikeus.* Valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että siinä viitataan hallintolain 39 §:n soveltamiseen. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt tarpeellisena viittauksen lisäämistä, sillä hallintolain 39 §:n soveltumista valvontatyyppeihin tarkastuksiin ei ole pidetty ilman säännösviittausta täysin selvänä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

(Kuten HE)

Yleiset säännökset

1—3 §

2 luku
Vaatimustenmukaisuus ja valmistajan velvollisuudet

4 §
Vaarallisten aineiden käytön rajoitukset ja poikkeukset niistä

Sähkö- ja elektroniikkalaite taikka sen korjaamiseen, uudelleenkäyttöön, toimintojen päivitykseen tai kapasiteetin lisäämiseen tarkoitettu liitäntäjohto tai varaosa ei saa sisältää vaarallisia aineita *RoHS-direktiivissä säädetty enimmäispitoisuudet ylittävänä pitoisuuksina. Rajoitettavista vaarallisista aineista ja niiden enimmäispitoisuuksista sekä näitä koskevista poikkeuksista annetaan RoHS-direktiivin mukaiset säännökset ympäristöministeriön asetuksella.*

Elinkeinonharjoittaja voi tehdä hakemuksen Euroopan komissiolle *RoHS-direktiivin 5 artiklassa* tarkoitettua poikkeuksen myöntämiseksi, uusimiseksi tai peruuttamiseksi. Hakemuksen teossa ja käsittelyssä noudatetaan RoHS-direktiivin (*poist.*) mukaista menettelyä.

5—10 §
(Kuten HE)

3 luku
Maahantuoja ja jakelijan velvollisuudet

11—15 §
(Kuten HE)

4 luku
Ohjaus ja valvonta

16 ja 17 §
(Kuten HE)

18 §

RoHS-direktiivin muutosten valmistelusta ja voimaantulosta tiedottaminen

Ympäristöministeriön ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on tietoverkossa tiedotettava RoHS-direktiivissä säädettyjen vaarallisten aineiden rajoitusten ja niitä koskevien poikkeusten *sisällöstä sekä rajoituksia ja poikkeuksia koskevien muutosten valmistelusta ja voimaantulosta.*

19—22 §
(Kuten HE)

23 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella on tämän lain noudattamisen valvontaa sekä täytäntöönpanoa varten oikeus muualla kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä sekä ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. *Tarkastuksissa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.*

(2 mom. kuten HE)

24—28 §
(Kuten HE)

5 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

29 ja 30 §
(Kuten HE)

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Martti Korhonen /vas	Tapani Mäkinen /kok
jäs.	Jouni Backman /sd	Martti Mölsä /ps
	Timo Heinonen /kok	Sari Palm /kd
	Pauli Kiuru /kok	Anni Sinnemäki /vihr
	Jukka Kärnä /sd	Mirja Vehkaperä /kesk
	Jari Lindström /ps	Juha Väättäinen /ps.
	Eeva-Maria Majjala /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.